

УДК 378.14.032+37.016 : 502/504

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

С. Г. Прокопенко

Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж імені І. Я. Франка, вул. Перемоги, 170, Прилуки, 17500, Чернігівська область, Україна

Одним із головних чинників, який забезпечує розвиток складних завдань професійної підготовки, на думку педагогів і психологів, є активізація пізнавальної діяльності студентів. Саме залучення студентів до активної творчої роботи, створення умов для всебічної реалізації у навчальному процесі здатне забезпечити формування у студентів важливих якостей, які стануть основою професійного становлення. Проблема формування і розвитку пізнавальної активності особистості розглядається у дослідженнях В. Давидова, Л. Занкова, І. Лернера, П. Підкасистого, Т. Шамової, Г. Щукіної, В. Лозової та ін. Різні аспекти формування пізнавальної активності студентів розкриті у працях А. Алексюка, Ю. Бабанського, В. Вергасова, П. Лузана, О. Мачушник, О. Пиндик, Т. Темерівської та ін.

Активізації пізнавальної діяльності студентів: з одного боку, це якісний рівень діяльності студента, якому притаманна певна система ознак (самодетермінованих проявів активності); з іншого – це цілеспрямоване керування процесом пізнання студентів шляхом створення оптимальних психолого-педагогічних умов, підпорядковане меті професійної підготовки, яке направлене на формування внутрішніх мотивів та цілей пізнавальної діяльності; ефективно засвоєння нових знань і здобуття навичок їх практичного застосування.

Аналіз педагогічних джерел [1, 3, 5] показав, що розвиток пізнавальної активності майбутніх фахівців залежить від змісту, організації і ціннісних орієнтацій навчального процесу, від характеру та стилю діяльності його учасників. Це потребує розробки такої технології природничо-наукової підготовки студентів, яка сприяє ефективному розвитку пізнавальної активності майбутніх педагогів.

Технологія природничо-наукової підготовки майбутніх вчителів початкової школи в умовах кредитно-модульної системи організації навчання характеризується такими особливостями: переміщується акцент з процесу викладання на процес навчання майбутніх фахівців; збільшується час, який відводиться на позааудиторну самостійну роботу за рахунок зменшення аудиторної; зменшується кількість лекційних годин, зростає кількість практичних годин; в основу навчання ставиться принцип самонавчання.

Застосування технології природничо-наукової підготовки, яка забезпечує ефективний розвиток пізнавальної активності студентів, потребує від викладача: створення на заняттях такої атмосфери, яка сприяє тому, що цілі навчання стають особистісно значущими для

«БІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ – 2014»: Збірник наукових праць V Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених і студентів. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2014. – С.528-531.

студентів. Беручи до уваги зазначене вище, технологія природничо-наукової підготовки майбутніх педагогів передбачає: забезпечення професійної спрямованості змісту природничих дисциплін і спрямованості навчально-виховного процесу на розвиток мотивів особистості, інтересу, ціннісних орієнтацій, пізнавальних здібностей студентів; застосування різних форм і видів діяльності, що активізують самостійність, ініціативу, винахідливість майбутніх учителів і забезпечують активно-творче засвоєння студентами знань; встановлення суб'єкт-суб'єктних відносин між викладачами і студентами, забезпечення атмосфери доброзичливості на занятті, створення умов для спілкування майбутніх педагогів, під час якого вони могли б розкрити свої сили та можливості.

Розвиток пізнавальної активності студентів у процесі вивчення природничих дисциплін потребує нових підходів щодо методики проведення лекційних занять в умовах кредитно-модульної системи організації навчання. Аналізуючи науково – методичні джерела, спираючись на власний досвід, можна визначити нові підходи до проведення лекцій.

По-перше викладач, викладач має детально розроблений конспект лекцій у друкованому вигляді або в електронному варіанті. Студент під час лекції не здійснює записів, він має можливість попередньо ознайомитися з конспектом лекцій. Це дає змогу ефективно використовувати час, створювати атмосферу активного діалогу. З метою активізації навчально-пізнавальної діяльності слід домагатися створення проблемних ситуацій, розв'язання пізнавальних завдань під час лекції. По-друге, слід ширше застосовувати ІКТ у навчальному процесі. Використання презентацій, відео фрагментів, створення віртуальних моделей забезпечить високий рівень концентрації уваги, розвиток логічного мислення студентів, підтримання інтересу до розглядуваної проблеми. Насамкінець доцільно запропонувати студентам завдання для самоконтролю, що дасть змогу визначити рівень засвоєння знань безпосередньо кожним студентом та визначити складні питання, до яких необхідно повернутися ще раз.

Семінарські та практичні заняття мають на меті сформувати практичні уміння та навички студентів, різносторонньо аргументувати проблему та насамкінець формувати професійну компетентність. Позитивний ефект для реалізації поставлених завдань дають застосування ділових і дидактичних ігор на семінарських та практичних заняттях з дисциплін природничого циклу та методик. Зокрема, це може бути декілька фрагментів уроків з їх наступним аналізом, застосування інтерактивних групових методів типу «Обери позицію», «Акваріум», «Ажурна пилка» тощо. Дидактичні ігри повинні відповідати наступним вимогам: гра повинна актуалізувати ситуативну активність; залучати до роботи професійні завдання; відпрацьовувати загальнолюдські цінності; інтегрувати накопичений досвід; сприяти інтеграції теорії і практики, стимулювати рефлексування.

Високою результативністю характеризується використання проектної технології у процесі навчання, що дає можливість студенту

«БІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ – 2014»: Збірник наукових праць V Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених і студентів. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2014. – С.528-531.

глибоко та досконало вивчити проблему, проявити креативний творчий підхід. А це, наразі, стимулює процес мислення, внутрішнє прагнення до самоосвіти. Реалізація принципу самонавчання у вищій школі потребує формування у студентів умінь самостійно оволодівати знаннями, користуючись різними джерелами, осмислювати і закріплювати їх; шукати інформацію, аналізувати, узагальнювати її, відбирати необхідну; застосовувати знання на практиці.

З метою ефективної організації самостійної роботи студентів з природничих дисциплін необхідно розробити завдання для позааудиторної та аудиторної самостійних робіт. Завдання для позааудиторної роботи можуть носити репродуктивний, конструктивний і творчий характер. Вони передбачають заповнення таблиць, створення схем, вимагають від студентів порівняння, аналізу, доведення, виділення основного тощо. Завдання дослідницького характеру студенти виконують на лабораторних і практичних заняттях, які спрямовані на вивчення будови природних об'єктів, виявлення рис пристосованості рослин і тварин до умов існування, ознайомлення із різноманітністю живих організмів тощо. Індивідуальні навчально-дослідні завдання з природничих дисциплін – це завдання творчого характеру. Вони передбачають створення презентацій, підготовку повідомлень реферативного характеру, проведення спостережень у природі, виконання практичних завдань, пов'язаних із професійною діяльністю тощо.

Отже, активізація пізнавальної діяльності студента є необхідною та важливою умовою формування професійної компетенції студента в рамках кредитно-модульної системи навчання.

Література

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: навчальний посібник / Байбара Т. М. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.

2. Дубинин А. П. Развитие творческой активности студентов средних профессиональных учебных заведений в процессе изучения общепрофессиональных дисциплин: дис. ... канд. пед. наук / А. П. Дубинин. – Ярославль, 2006. – 173 с.

3. Кругликов В. Н. Активное обучение в техническом вузе (теоретико-методологический аспект) : дис. ... доктора пед. наук / В. Н. Кругликов.

4. Наукові дослідження – теорія та експеримент – 2007: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (Полтава, 14-16 травня 2007 р). – Полтава: ІнтерГрафіка, 2007. – Т. 4. – 146 с.

5. Бакланова М. Л. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів коледжів у процесі навчання математичних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / М. Л. Бакланова; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2009. – 20с.